

**סיכום של תהליך למידה:
המשגת התפיסה הקהילתית
בקרבת קהילות משימתיות**

תהליך הלמידה נעשה בשותפות של רקמ"ה וקרן שח"ף

אפריל, 2013

תוכן עניינים

3	מבוא
5	סיכום של עיקרי המסרים שעלו בתהליך הלמידה
7	המטרות של תהליך הלמידה
7	רציונל
8	מתודולוגיה של תהליך הלמידה
10	תובנות מרכזיות - קהילתיות ותפיסה קהילתית בקהילות המשימתיות
10	רקע
10	א. מרחבי הקהילתיות
13	ב. התמחות בפיתוח חיבורים במרחבים השונים
14	ג. ההיבט הערכי של המושגים "קהילה" ו"קהילתיות"
15	ג.1. ערכים מרכזיים בבסיסו של ההיבט המשימתי
16	ג.2. ערכים מרכזיים בבסיסה של פרקטיקת החיים בקהילה
17	ד. הגדרות סובייקטיביות ל"קהילה" ו"קהילתיות"
18	ה. ייחודיות העשייה של הקהילות המשימתיות
21	ו. דילמות
22	ז. המלצות בענין ההמשך של תהליך ההמשגה

מבוא

דו"ח זה מסכם את תהליך הלמידה, שהתנסו בו אנשים מהקהילות המשימתיות ובעלי עניין נוספים, בעניין התפיסה הקהילתית. תהליך הלמידה ביקש להמשיג מהן "קהילה" ו"קהילתיות" במרחבים השונים של קהילות אלה, בכדי להגדיר את ההיבטים השונים העולים ממושגים אלה ולחדדם, הן לחברי הקהילות והן לשותפיהם.

תהליך הלמידה הצביע על השונות הרבה, הקיימת בין הקהילות וגם בין החברים, חלקם באותה קהילה. עם זאת, הסתמנו סוגים שונים של מכנה משותף, המצביע על הדמיון במגמות, בעשייה ובאורחות החיים. הצביון שכל קהילה מעצבת לעצמה, כמרחב קולקטיבי לחיי יחידים משפחות וכזירת עבודה, מנביט קהילות ייחודיות; **ייחודיות אוטונומית** שהיא אחד מעקרונות המפתח בהתפתחותן. ההצבעה על סוגי המכנה המשותף בדו"ח זה אין משמעה, כי הנאמר מתאים לכל יחיד או לכל קהילה. **הדו"ח מזמין את הקורא ללמוד את רפרטואר המאפיינים, שהציגו המשתתפים ולהמשיך בשיח מתוכו.**

כחצי שנה נמשך תהליך הלמידה וכלל שלושה שלבים של שיח ואיסוף נתונים באמצעות: סיפורי חיים, קבוצות מיקוד וכנס. נראה כי המתודולוגיה של סיפורי החיים, המאפשרים לקולות השונים פתיחות, אותנטיות וגמישות, בטאו את הקול הסובייקטיבי במרחב הקהילתי, שנשמע קולקטיבי והומוגני, ומכונס במסרים ברורים ומשלימים. ואכן, לא פעם במהלך הראיונות חשתי כי אני שומעת את הסיפור הקולקטיבי הנמסר כאשר מציגים את הקהילה. עם זאת, חלקים שונים מהדיאלוג שהתפתח בינינו אפשרו להביא את הפן האישי, שלעיתים חיזק והעמיק את הסיפור המרכזי של הקהילה ולעיתים התנגש בו וערער אותו. באופן זה התגלתה השונות הפנים קהילתית כחלק מהסיפור הקהילתי. למרות ששונות זו ידועה ומקובלת כחלק מהמרקם בתוך כל קהילה, שונות המוצאת ביטויה בחיי הקהילה וזוכה בהם גם בכבוד, ראוי להמשיך לבחון את משמעותה לפרט, לקהילה ולמשימה. בעקבות הנאמר לעיל, הדו"ח כולו מצביע על המשמעות **האישית** ועל המשמעות **הקולקטיבית** של התכנים שעלו.

באופן לא מודע "התכתבו" הראיונות והדיונים זה עם זה – כיוון שהעלו חלק מאותן הסוגיות, השאלות והלבטים, החוזקות והקשיים. כך למשל, נמזגו הצהרות של דובר אחד, בדוגמות של הדובר האחר, או סתרו אותן. ככל שגדל מעגל המשתתפים בדיונים, ההיבטים של שונות בתפיסת העולם, במטרות, בהמשגות ובשפה, באורחות החיים ובפרקטיקות, הוארו יותר ויותר. עם זאת, התחדד הצורך **לפעול ממקומות משותפים, תוך הכרה במיוחד ובמאחד.**

הייחוד של הקהילתיות במרחב הקהילות המשימתיות אוצר **ידע סמוי** רב, המובן מאליו בחלקו, לחברי הקהילות מתוך חוויות חייהם, אך אינו גלוי ואינו נהיר לאחרים. ידע זה, גם

כשאינו אחד ומוסכם, נמתחים בו מספר קווי דמיון של גישה ופרקטיקה, הראויים להמשך דיון והבהרה. תהליך הלמידה המוצג כאן אינו מבקש להגיע להסכמות מוחלטות, כוחו הוא בדיון, שהוא מעורר ובחיזוק הקשר בין המשתתפים בו.

אני מודה לקרן שח"ף, ובפרט לעינת רביב ולצחי בן-הגיא, מנהלי התכניות - על התמיכה והליווי, לד"ר חיה ג'משי, מנכ"לית קרן שח"ף על ההכוונה המועילה, לניתאי שרייבר, מנכ"ל שותף בריקמ"ה, על היוזמה לתהליך ועל השותפות הרבה בו, לדבורה מישאל על העריכה הלשונית, וכמובן לעשרות המשתתפים בתהליך על כל שלביו, שחשבו יחדיו ושיתפו בעניין הקהילה והקהילתיות.

ד"ר ארנה שמר

סיכום של עיקרי המסרים שעלו בתהליך הלמידה

- קיימת **שונות רבה** בין הקהילות ובין חבריהן, לרבות החברים באותה קהילה, בעניין מהי קהילתיות משימתית. **ייחודיות אוטונומית** ברמה האישית וברמה הקולקטיבית, היא אחד מעקרונות המפתח בהתפתחות קהילות רבות. **המסר הקולקטיבי** הגלוי בעניין קהילתיות משימתית, מטשטש לעיתים את **התפיסה האוטונומית והאותנטית של היחידים**, הנותרת סמויה, לא פעם.
- חברי הקהילות מרחבי הארץ נוטים להדגיש את **המשותף ביניהם** ולמצוא דרכים לחבור למסרים ולמשימות משותפות כרשת של קהילות.
- ההגדרות של חברי הקהילות המשימתיות ובעלי העניין למושגים: "קהילה" ו"קהילתיות" מוסיפות מוטיבים רב-ממדיים של **דרך חיים**, להמשגות התיאורטיות הקיימות במושגים אלה. הקהילה, החיים הקהילתיים והקהילתיות הנגזרים מכך הם רעיון, אמונה, אורח חיים ועשייה חברתית, שמהם מוזנת המשימתיות. בכך טמונים מחויבות, ערכיות איתנה, הוליסטיות ואינטנסיביות.
- מרחבי הקהילתיות: פרושם אפיון האינטראקציות בין הממדים:
(1) **קהילתיות ומשימתיות**; (2) **פרט, קהילה וסביבה**. ההשפעה ההדדית בין הממדים מעצבת את: הפעילות של הפרט בתוך הקהילה שלו; הפעילות של הפרט עם הסביבה החיצונית לקהילה שלו; השפעת הקהילתיות על המשימה המשותפת; ואת יחסי הקהילה עם סביבתה, המשפיעים על המשימה המשותפת.
- חברי הקהילות רואים ערך רב **בשיחה הדדית משותפת** כתהליך מפרה, המחבר את המאחד והמייחד, שביניהם ומדייק בו. לפיכך השיחה היא פרקטיקה מרכזית בכינון קהילתיות משימתית.
- המשימתיות של חברי הקהילות, ניזונה רבות מהתמחותם **בפיתוח חיבורים** במרחבים השונים ובמיוחד בין המרחב האישי לקהילתי. בדרכים שונות הם עוסקים בחיבורים ביניהם, בחיבורים בינם לסביבתם ובחיבורים בין אנשים אחרים לסביבתם האנושית והארגונית. החיבורים מפתחים קהילתיות שיש בה חום, קרבה, השלמה, שייכות וביטחון. משמעותה המרכזית היא נוכחות הדדית זה למען זה. הקהילתיות מתפתחת כמערכת יחסים אורגנית, מתמשכת, רב ממדית ומשמעותית לשותפיה.
- לאורח החיים הקהילתי-משימתי **יש מחיר** כמו ויתור על מאוויים אישיים או התמסרות שוחקת.

- **הערכים** הם נרטיב דומיננטי קולקטיבי, התומך בעשייה ובחיים כקהילה שיתופית. במיוחד בלטו ערכים שהדגישו את אורח החיים המאפשר **אחידות**, **אחדות וייחודיות** ("בשביל "יחד טוב" צריך מובחנות טובה") וערכים של **בחירה** בדרך החיים מתוך שלמות והסכמה. בהיבט המשימתי בלטו ערכים הקשורים **להתפתחות אישית ולשליחות חברתית**.
- מרחב ההגדרות לקהילתיות כולל היבטים משמעותיים של **אינטימיות** ו**אוטנטיות**, יחד עם ממדים של **קשר** כמו שייכות, קרבה, התמסרות ותמיכה. הוגדרו גם ממדים של משימה כמו **רלוונטיות**, **השפעה ושינוי חברתי**.
- **ייחודיות העשייה** של הקהילות המשימתיות מתבטאת במגוון אפיונים, שחיבורם יוצר את נוכחותם ומקצועיותם הבלעדית. למשל: יצירת חיבורים טבעיים והימנעות מפרוצדורות מוסדיות; מחויבות מתוך הנעה ערכית ורגשית עמוקה ואמונה בשינוי מתוך הבניית העתיד; יכולת להיות חיישנים של הצרכים האמיתיים בקהילה; עשייה מסורה שהיא מעבר לפרויקט ואג'נדה של שינוי חברתי; זמינות גבוהה מאוד ונגישות גם לקהלים שאינם מגיעים אליהם; שיח "אחר" - משתף, אינטימי, אוטונומי; יכולת ליצור מעטפת קהילתית ולחבר בין המורכבויות בחיים האנושיים; אתגור המקצועיות מתוך ערוצי פעולה אחרים והסתמכות על מגוון מקורות ידע ועצמה; היותם כוח פוליטי בקהילה; יכולתם ליצור קהילה/תחושת קהילתיות לאנשי הארגונים.

המטרות של תהליך הלמידה

1. לעורר שיח בקרב חברי הקהילות המשימתיות על הדרכים להבנת התפיסה הקהילתית.
2. לסייע לבעלי תפקידים מתוך: הקהילות, הרשויות, משרדי הממשלה, העמותות, הקרנות, האקדמיה ובעלי עניין נוספים, להבין את התפיסה הקהילתית.
3. לקדם שיתוף פעולה בין הקהילות לבין שותפים פוטנציאליים שיבחרו לפתח תכניות מבוססות תפיסה קהילתית.
4. לחדד את הדרכים הייחודיות, המתאימות לפעילות של הקהילות המשימתיות ולגזור מהן כיווני פעולה.

רציונל

1. הקהילות המשימתיות מכוונות לפעולה מתוך תפיסת עולם ייחודית, התואמת את דרך החיים האישית והקהילתית, שבחרו בה.
2. למרות שתפיסת עולם זו נמצאת כמעט בכל תחומי הפעילות של הקהילה, היא אינה ברורה ואינה מומשגת לאנשים, החיים מחוץ לקהילות וגם לחברי הקהילות עצמם, לעתים.
3. הנחת היסוד של חברי הקהילות היא שלתפיסת העולם הקהילתית יש ערך מוסף משמעותי בפעילותם לשיפור פני החברה.
4. לאור זאת, מנסים חברי הקהילות לחבר לתפיסת עולמם, אנשים מהחברה האזרחית והמגזר הציבורי (הרשויות המקומיות, ומשרדי ממשלה), כדי ליצור שותפות מקצועית-ערכית, היוצרת שיתוף פעולה.
5. כדי להבין את התפיסה הקהילתית יש להמשיג אותה ברמה הכללית ולתרגמה לדפוסי פעילות ברורים.
6. תהליך הלמידה עם חברים מקהילות שצברו ניסיון של ממש בפיתוח תכניות, המבוססות על תפיסה קהילתית, יאפשר המשגה של התפיסה הקהילתית.

מתודולוגיה של תהליך הלמידה

הרציונל למתודולוגיה

א. **הקשבה לסיפורי חיים:** איסוף הנתונים הראשוני הסתמך על הנרטיב של היחיד. התפיסה הסובייקטיבית והחווייה של אנשים מהקהילות יוצרת בסיס להמשגה. המפגש הבין-אישי, המבקש לאתר בסיפורי החיים של יחידים מהקהילות את ההיבטים הרלוונטיים, מזמין שיח פנימי ובו גם היבטים מדוברים פחות, וערוצי מידע חדשים.

ב. **למידה דיאלוגית:** למידה תהליכית מתפתחת, המושתתת על רב שיח פתוח ופולרליסטי בגישתו. הדיונים - אין כוונתם להגיע להסכמה, אלא למפגש בין תפיסות עולם שונות ומטרות נבדלות. כוחה של למידה זו היא ההקשבה וההתכוונות להבין את דברי האחר, לפתח אופקי מחשבה, לחדד תובנות ואף להעלות דילמות. התהליך מתחבר לאופיין הלומד של הקהילות, למידה מתמשכת כבסיס לעשייה הייחודית.

ג. **תהליך המשגה** אינדוקטיבי: לאחר איסוף נתונים מהפרטים, מתקיים דיון עליהם (הנתונים), במהלכו הם עוברים ליטוש לכדי תובנות כלליות. התהליך הזה אינו עוסק בהשוואה כמו למשל: מה יש בקהילות, שאין בתכניות/ארגונים חברתיים אחרים, מה השוני בין הקהילות או בין מרחבי הפעילות השונים. בשונה ממחקרים משווים, המשגה מתמקדת בהעמקת הקיים ובהפשטה שלו, תוך פרישת נרטיבים שונים של הזהות הנתפסת. מתוך המכלול מתכנסת המשגת הקהילתיות לרפרטואר של תפישות.

שלבים:

שלב א: ראיונות אישיים במתודולוגיה של סיפור חיים משולב בהיבטים מובנים למחצה .

מתודולוגית הראיונות: איתור הסיפורים האישיים כדי ללמוד על התנסויות בהקשר הקהילתי, להבין את החווייה, התפיסה והכוונות של כל אחד מהם בהקשר הקהילתי-משימתי.

משתתפים: 12 חברי קהילות, גברים ונשים מקהילות חילוניות ותורניות, קהילות עולים (אתיופיה, קווקז), קהילות ותיקות וצעירות ובמיקומים גאוגרפיים שונים (מצפון עד דרום).

כל הראיונות תועדו ועובדו בשיטות מחקר איכותניות.

שלב ב: קבוצות מיקוד

החומר המעובד מהראיונות האישיים, הוחזר לשתי קבוצות מיקוד:

- קבוצת מיקוד ראשונה: חברי קהילות, שרואינו בשלב א'.

- קבוצת מיקוד שניה: חברי קהילות, שרואינו בשלב א', יחד עם נציגי ארגונים, השותפים לפעילות בקהילות.

החומר הוחזר כשהוא מאורגן לפי נושאים אך ללא התערבות בתכניו, כך התאפשרה שיחה פתוחה על התובנות שעלו ממנו. השיחות תועדו ונתונים עובדו.

שלב ג: כנס

חתם את התהליך כנס, שעוצב כתהליך למידה דיאלוגי, במטרה להרחיב את מעגל השותפים לתהליך הלמידה – חברי קהילות ובעלי תפקידים מארגונים, הנמצאים בקשרי עבודה עימן. בין הארגונים ששותפו בשלבים ב' וג': משרד הרווחה, משרד הבריאות, קרן שח"ף, קרן גנדיר, בוגרי תכניות של העמותות גוונים ובת עמי ועוד.

תכנית הכנס ותכניו גובשו מתוך הנתונים שעובדו. בפתיחת הכנס נחשפו תובנות ושאלות מרכזיות מתוך תהליך ההמשגה והדיון נמשך בשני סבבים של קבוצות לימוד ושיחה על:

(1) **ערכי הליבה של הקהילות.** איך ערכי הקהילתיות באים לידי ביטוי בחיים הפנימיים של הקהילה ובעשייתה המשימתית כלפי חוץ?

(2) **הקהילות כמובילות שינוי חברתי בישראל.** איך אנו יכולים לחזק את התפיסה הקהילתית-משימתית ולמנף אותה כדי להשפיע השפעה משמעותית על החברה הישראלית?

תובנות מרכזיות

קהילתיות ותפיסה קהילתית בקהילות המשימתיות

רקע

המושג קהילה זוכה בשנים האחרונות למאות הגדרות, שכולן סוברות כי אין הגדרה אחידה ומשותפת למונח זה. במקורות ההיסטוריים הוגדרו הקהילה ומאפייניה כ: גבולות גיאוגרפיים, מבנה ארגוני, מטרת משותפת ופעילות משותפת. אך כיום: ההשפעות של התפתחות הטכנולוגיה והתקשורת, מגמות העיור וההגירה, האינדיבידואליזם והעידן הפוסט מודרני - הרחיבו את המונחים "קהילה" ו"קהילתיות" והעמיקו אותם למגוון רחב של סוגי חיבור בין אנשים.

לאחרונה, נהוג להכליל תחת הכותרת "קהילה" הן קהילות גיאוגרפיות והן קהילות פונקציונליות (למשל קהילה של אנשים עם אינטרסים משותפים, בעלי מאפיין קריטי משותף, מאותה תרבות), המבוססות על קשרי פנים אל פנים או קשרים מקוונים. ה"קהילתיות" מאפיינת את הקשרים בין האנשים ומבטאת את השיתופיות המורגשת ביניהם; שיתופיות שפנים רבות לה.

ההגדרות של חברי הקהילות המשימתיות ובעלי העניין למושגים: "קהילה" ו"קהילתיות" מוסיפות על ההמשגות התיאורטיות הקיימות מוטיבים רב-ממדיים של **דרך חיים**. הקהילה אינה רק מבנה ארגוני, תיחום גיאוגרפי או תרבותי, אמצעי לקשר או ייצוג של רעיון חברתי. כפי שיתואר להלן, הקהילה, החיים הקהילתיים והקהילתיות הנגזרים מכך הם רעיון, אמונה, אורח חיים ועשייה חברתית. בכך טמונים מחויבות, ערכיות איתנה, הוליסטיות ואינטנסיביות.

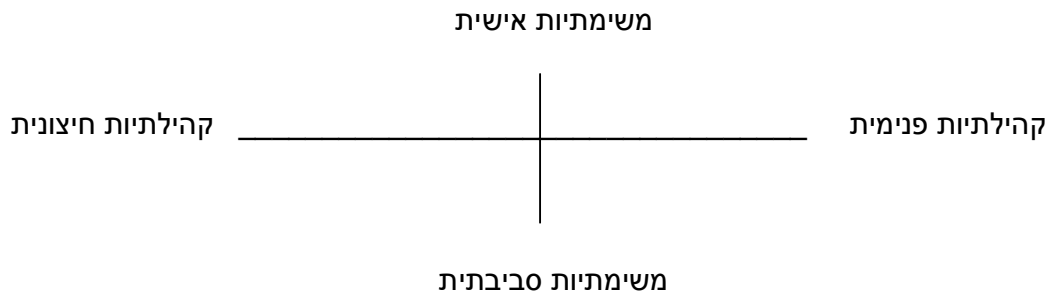
א. מרחבי הקהילתיות

גישת הקהילתיות, המאפיינת את המשתתפים בתהליך הלמידה, נפרשת בשני צירים מרכזיים הנמתחים בין הממדים: 1. **קהילתיות ומשימתיות**; 2. **פרט, קהילה וסביבה**.

אם כך, יש לאפיין את האינטראקציות בין הממדים כדי להמשיג קהילתיות מה היא? ויש להתבונן כיצד ההשפעה ההדדית ביניהם, מעצבת את השיח אודותן.

ציר אנכי – **מרחב המשימתיות**: ערכים ומאויים אישיים, המניעים את הפרט לפעול, ממקום פרטי, פנימי ומהותי פועלים לצד המשימתיות הקהילתית המשותפת כלפי הסביבה הלוקאלית או מרחבי השפעה רחבים עוד יותר.

ציר אופקי – **מרחב הקהילתיות**: מבטא את משמעות הקהילה בעיני כל אחד מחבריה כסובייקט, עבור במשמעותה למקבלי השירותים ולמעגלים נוספים, עד למשמעותה כחלק מתנועה ורעיונות רחבים יותר.

המטריצה המתקבלת מהחיבור בין ממדים אלה מאפשרת להבחין בין היבטים שונים, שחלקם משיקים זה לזה, המקיפים את חייהם של האנשים החיים בקהילות המשימתיות. היבטים אלה משפיעים על סגנון הקהילתיות שלהם ותפיסת המשימתיות על ידם ויישומה. מרבית האמירות מהסיפורים והשיחות, שהתקיימו בתהליך הלמידה, נמצאות בין הצירים הללו.

הסיפור הקהילתי של החברים מעיד על התנסות יומיומית באורח חיים הנע בין הפרט-לכלל. המשתתפים בתהליך הלמידה העבירו מסר מרכזי של השלמה והקבלה מחד גיסא ומאידך - מורכבות ומתח בין האדם לקהילתו; יש אף ששידרו שחיקה.

נמצא שהתמות המרכזיות העולות מהסיפורים והדיונים התייחסו לארבעה מרחבים:

1. פעילות הפרט בקהילה שלו.
2. פעילות הפרט עם הסביבה החיצונית לקהילתו.
3. השפעת הקהילתיות על המשימה המשותפת.
4. יחסי הקהילה עם סביבתה כמשפיעים על המשימה המשותפת.

הקשר בין המרחבים: קהילה, משימה, פרט וסביבה

נמצאו מערכות יחסים דומות אך ישנן גם מערכות הסותרות זו את זו.

ניתן לאפיין את מערכות היחסים בדרכים אלה:

- **השלמה:** יכולת המימוש של מרחב אחד, תלויה במרחב אחר או מתחזקת בזכותו עד מאוד. לדוגמה, יכולתו של הפרט לממש את ערכיו תלויה בהתארגנות של הקהילה כמו הקמת עמותה, חיזוק ערכי ורעיוני, נוכחות הקהילה בשכונה וכו'.
- **נפרדות עם נקודות חפיפה:** כל מרחב הינו עצמאי ואוטונומי למצוא את זיקותיו למרחבים האחרים. יש המוצאים נקודות מפגש מתמזגות תוך מודעות לאבחנה בין כל אחד מהמרחבים.

"יש משימות בהן אני והקהילה שותפים בצורה עמוקה ויש משימות שלא נכנסות לקהילה".

"המשימה היא רק עוד רגל אחת. יש עוד דברים: ערבות הדדית, שיתוף כלכלי..."

"המשימה גיבשה אותנו אך היא תמיד מושפעת מה'אני'".

"קהילה משימתית – ניגוד משלים. יש משהו מבדיל והמשימה היא יותר החוצה. אנו מנסים ליצור את השילוב בין המושגים הללו. מקווים שה'החוצה' ייצוק תוכן לתוך הקהילה. המהות היא הקבוצה, הגרעין - ואז המשימה המשותפת."

● **היטמעות:** יש מרחבים שהווייתם מוטמעת באחר, עד כדי טשטוש זהותם. לרוב המשימה היא המרחב המטמיע. מבטאות זאת אמירות כמו:

"אני כל כולי חי את המשימה. הצרכים הפרטיים הם כלים, והצרכים הקהילתיים הם כלים עבור הגשמת המשימה."
"אני חלק קטן מהמשימה הזו, הקהילה היא חלק מהמשימה... המחויבות היא למשימה המרכזית של תיקון עולם הנוכח בכל המעגלים".

ב. התמחות בפיתוח חיבורים במרחבים השונים

חברי הקהילות מתמחים בפיתוח חיבורים בין המרחב האישי למרחב הקהילתי. כדי לממש את מטרותיהם הם עוסקים בחיבורים ביניהם בדרכים שונות, בחיבורים בינם לסביבתם ובחיבורים בין אנשים אחרים לסביבה האנושית והארגונית שלהם.

אמירות שונות העידו גם כי הקהילתיות מייצרת חום, קרבה, שייכות וביטחון. משמעותה המרכזית היא נוכחות הדדית, זה למען זה. לא פעם נראה כי תמצית מהותם המקצועית של חברי הקהילות הינה להיות "שכן טוב".

הציטוטים הבאים מדגימים דעות שונות על החיבורים בין חברי הקהילות במרחבים השונים, מהקהילה פנימה ועד לסביבה:

"עצם החיים בקהילה אומר שאני מתייחס לחברים שלי בקהילה מתוך מי שהם ולא מתוך ניסיון שהם יהיו אני..."

"בקהילה אתה לא יכול לחצות גבולות - אני לא יכול להתנהג אליך באופן בלתי נסבל, ואם זה יקרה נצטרך לפרק זאת כי אנו צריכים להמשיך לחיות ביחד."

"המפגש בין חבר קהילה למקבל שירות נעשה בצורה אמיתית ונוצר קליק אוטומטי"

"התרומה הכי גדולה שלי תהיה השתלבות בתוך המערכת. כל דבר שנעשה מחוץ למסגרת אין לא כוח כמו למסגרות. כל עשייה חיצונית יוצרת דינמיקה של התבדלות שהיא לא נכונה ואף מסוכנת. ההשתלבות של אנשים בתוך המערכת היא הכוח המניע."

"הכוח של הקהילה הוא להתחבר לשונה... יש הבנה שככל שיש יותר קהילות אנו מחוברים ליותר אנשים."

לא מעט אמירות חזרו על הרעיון כי החיבורים מאפשרים השלמה כלשהי, כך לדוגמה:

"חברי הקהילה מנסים בכל מקום לחבור לאנשים, לחום ולענווה. כל אחד הוא עני במקום אחד ועשיר במקום אחר."

"התפיסה החברתית היא חיבור אורגני טבעי בין החיים שלך לבין הסביבה... לא נכון שזה ירוץ בשני רצפים מקבילים. השליחות של הקהילה היא לחבר בין ההתפתחות האישית שלך לבין הסביבה החברתית שלך - גן, בית ספר,

עירייה... זה נראה לי תהליך נוגד לכל תהליך העיור. הניסיון של הקהילה הוא בחיבור הממדים השונים – פרטי, משפחתי, קהילתי, לאומי."

"כדי שאדם יוכל להיות במשבצת שהיא השליחות שלו צריך עוד אנשים שהם ברמה של חברות מעלה, שהם משלימים את מה שאין לו. אדם צריך להיות חלק ממערכת משלימה"

הקהילתיות כמערכת יחסים, שיש לחברי הקהילות בתוך קהילותיהם ועם סביבתם מתאפיינת כקשרים טבעיים, מתמשכים, רב ממדיים, מורכבים, משלימים ומחוברים דרך סוגים של מכנה משותף. ההדדיות מתוארת דרך השיתופיות, הדיאלוג, החברות והמשפחתיות, האחריות זה לזה והיעדר היררכיה. אלה יחסים שיש בהם מן הגלוי והסמוי וההתנסות בהם היא חוויה משמעותית. מערכת היחסים הפנים קהילתית מושפעת מהיחסים עם הסביבה, תוך שחברי הקהילות יכולים להשתייך לקהילות נוספות. למרות הנאמר, זו מערכת יחסים גם עם מתח בתוכה (קבוצתיות בתוך הקהילה) ועם הסביבה ועל כך מצביעה התובנה, שתמציתה מתנסחת:

"יש משהו לא טבעי בקהילה בתוך קהילה".

ג. ההיבט הערכי של המושגים "קהילה" ו"קהילתיות"

"אני שותף לחבורה הולכת ומתרחבת של אנשים שמנסה להחיות את התפיסה הקהילתית, זו המהות הפנימית של הדברים, זה יעבור למצב של מימוש שזה יהיה חלק מהמציאות היותר גלויה."

ערכי ה"קהילה" וה"קהילתיות" עלו רבות בשיחות הלימוד. הערכים מתבטאים בפרקטיקת החיים הפנימיים של הקהילה ובפרקטיקת העשייה המשימתית כלפי חוץ. הם מגוונים, מזינים זה את זה, מקבלים עוצמה זה מזה מתוך החיבור ביניהם, ולעתים יוצרים מתחים פנימיים.

ערכי הליבה מתבטאים הן **בקהילתיות** והן **במשימתיות** ויוצרים יחדיו את אורח החיים הייחודי של חברי הקהילות. בראיונות הם באו לידי ביטוי במקומות רבים בסיפור החיים – בהצגה העצמית של מהלך החיים, בשיח על מהות הקהילה ובשיח המתאר את פרקטיקת החיים בקהילה ובעשייה היוזימית. בדיונים המשותפים הובילו הערכים את כיווני השיחה, בדרך כלל.

אצל רוב המרואיינים ה'אני מאמין' הערכי מוצק, בהיר מאורגן ומשלים את סיפור החיים. ניכר כי זהו נרטיב דומיננטי שנוהגים לדבר עליו, להסביר אותו ואף לבחון אותו מחדש, לא פעם. למרות שהסיפור הערכי וסיפור החיים משלימים זה את זה מתגלה ביניהם מתח, לעתים. המוקד המרכזי לניגוד קשור משמעותית, למתח בין הפרט לקבוצה ולהשלמה בין הפרט

לקבוצה. זהו מתח יומיומי ומהותי, בין הצרכים והמאווים האישיים (והמשפחתיים, לעתים) לבין ההתפתחות הקבוצתית.

בין אחדות, אחידות וייחודיות: המסר כי בשביל "יחד טוב" צריך מובחנות טובה, חזר שוב ושוב. הקולקטיב הקהילתי מציג אחידות מטרה, אינטרסים ודרך חיים, אך כוחו נובע מההכרה בהתפתחות האישית של חבריו בעוד שתלות הדדית וטשטוש האינדיבידואל נתפסים כמסכנים את הקהילה. קהילתיות טובה מתממשת עם אנשים כסובייקטים אותנטיים ועם היותם קבוצה.

להלן מספר התייחסויות לנושא מפי חברי קהילות:

"הקבוצה כאוסף של יחידות אוטונומיות, לכל אחד יש מובחנות וייחוד שגם מפרה את הקבוצה וגם מקבל אותה. חשיבות המיץ בסלט הפירות שמחלחל לכל פרי, לא רסק."

"ככל שהפרטיות יותר גדולה, כך הכלליות צריכה להיות יותר גדולה. אני צריך להיות יותר אני כדי להתחבר לכלל."

בחירה וחיבור – בחירה בדרך החיים מתוך שלמות והסכמה, והבחירה לעסוק בחיבורים הרבים, המקיפים את חברי הקהילה. גם החיבורים הוצגו כערכים או עקרונות מהותיים ומשותפים לדוברים שונים.

"התנאי לחיבור הוא נבדלות, נפרדות, צריך להתחבר – אך זו לא סימביוזה, העניין הוא איך להתחבר ממקום של חופש, מתוך בחירה ולא מתוך איום, להיות בקבוצה מתוך בחירה."

ג.1. ערכים מרכזיים בבסיסו של ההיבט המשימתי

החיים בקהילה משימתית מייצגים את המתח בין הפרטי לחברתי, בין ההתפתחות האישית לשליחות החברתית.

בממד האישי מצביעים חברים מהקהילות על כך, שהקהילה היא "אמצעי לא לוותר על הרבדים החיצוניים שלי", "אמצעי להגשמת ערכים אישיים", היא מקור לסיפוק אישי, לפיתוח אישי וליכולת של הפרט לתרום לפיתוח האחר. שינוי אישי נתפס כמפתח חשוב לעשייה שהיא "כדי לשנות צריך להשתנות, זו העשייה". לכן למידה ושיח, המאפשרים את השינוי האישי, הם מהות ההיבט המשימתי ולב לבו.

החיים בקהילה מאפשרים הדדיות של נתינה וקבלה מהקהילה המקומית, ובעיקר - נותני משמעות לחיי אדם. ההתנהלות האוטנטית של החברים מתוך אמונתם הפנימית, נתפסת כדוגמה לשינוי רצוי וכתרומה חברתית.

"בעצם זה שאנו באים ליישוב ההנחה היא שאנו משלבים בין הצרכים האישיים לבין המשימה. זה אומר גם לדאוג לצרכים שלי – שלילדים שלי תהיה מערכת חינוך טובה."

בהקשר חברתי - המשתתפים בתהליך הלמידה מבטאים ערכים כמו: שותפות, תרומה, אחריות ומחויבות ארוכת טווח, כמניעים את עשייתם וכמשתקפים בפרקטיקה של פעולתם. הערכים מתבטאים גם בתובנות כמו: "במקום לנסות לשנות את האחר - להתחבר אליו", שייכות לקהילה ואחריות לה פירושה פתיחות כלפי האחר, קבלה וענווה.

"לא בטוח שיודעים שהגרעין הוא המפעיל של חלק מהתכניות. הלוגו - רק לצרכים חיצוניים. אנו לא מופיעים בשום מקום כיחידה עצמאית פעילה."
"...הבן שלי לא חווה את החוץ כשונה ממנו. הילדים לא רוצים לעבור, איפה עוד יהיו לנו חברים מעולמות שונים? זה חלק מהעבודה המשפחתית - שהילד יתפתח ממקום לא לעומתי, לא אני נגד העולם."

ערכים ביקורתיים יותר הופיעו גם בניסוחים ישירים כמו: פיתוח תודעה, כינון שיח אחר, צדק חברתי ושינוי חברתי, או באמירות עקיפות כמו:

"המשימתיות היא לייצר עיר טובה לחיות בה, שיש בה הרבה קהילות, שנותנות מענה לאנשים במובן החברתי והכלכלי."

לכאן מתחברים גם ערכים, המדגישים את המניעים הפנימיים כמו: שליחות, תיקון עולם ותרומה. בכל אלה בולטים האמונה בשינוי והאקטיביות ביצירת מציאות אחרת, כדברי אחד המשתתפים:

"אני לא קרבן של מציאות מסוימת אלא יש לי אפשרות ליצור מציאות".

ג.2. ערכים מרכזיים בבסיסה של פרקטיקת החיים בקהילה

"אנו מביאים לידי מימוש את המושג לחיות בקהילה. כל הזמן צריך כאן להעלות עוד ועוד מדרגה".

משתתפים רבים בחרו לשוחח על הערכים, המניעים אותם לבחור באורח החיים הקהילתי ועל המשמעות של הבחירה בעיניהם. גם תכני שיח זה פרושים בין הציר האישי לקולקטיבי, בין פרקטיקה של עבודה עצמית לבין פרקטיקה קולקטיבית.

בממד האישי נמצאו אמירות כמו: "אני במפעל חיים" ולעומת זאת: "ביומיום אני בן אדם - לא במשימה". בנוסף, החיים בקהילה הם אמצעי להתפתחות עצמית, הנאה, פשטות, איזון בין הגוף לנשמה, "בטחון שלא אאבד את זהותי", ונחוו כמאפשרים זרימה, יצירתיות ובחירה.

"אני הצטרפתי גם כדי לקיים חיים שיתופיים בתוכי."

בממד המשותף הודגשו היבטים אחרים, דרכם ניתן ללמוד על יחסים בין החברים, המאופיינים בעיקר כהדדיות מפרה: דיאלוג, שיח מתמשך, ברור, למידה ואורח חיים דמוקרטי. אלה יחסים המושגים על אמון על אמונה כי האחרות מפרה היא וכמה חשוב להחיות את הקהילה ולפתחה ועוד.

"הקהילה נותנת כוח ליחיד, שממלא תפקיד כלשהו בקהילה".

יחד עם ערכים אלה הוצג גם המחיר לחיים בדרך זו, הטומנת התמודדות עם קשיים שונים והעלולה לייצר נבדלות, בועה וביקורת ממי שאינו חלק מהקהילה.

"ניסיתי להגיד שבחרנו לחיות כאן, ואנו נתפסים כאילו אנו דואגים לקהילתיות שלנו. החיבור הוא שאני חיה במקום ואני רוצה לעשות למקום. זה ישר נראה כאילו אנו דואגים לעצמנו."

ד. הגדרות סובייקטיביות ל"קהילה" ו"קהילתיות"

כאשר נתבקשו חברים מהקהילות להגדיר מהי "קהילה" ומהי "קהילתיות" רובם הגיבו בביטחון וברהיטות תוך שהם מסתייעים במאפיינים, דימויים ותחושות. היו גם אחדים שהצביעו על הטשטוש והעמימות הקיימים סביב המושגים, השונות בתפיסות והשינוי שגרמו השנים בהבנת מושגים אלה. גם כאן היו התייחסויות, שנגעו במקום הפרטי יותר ואחרות – במקום הקולקטיבי.

מזווית התייחסות פרטית יותר הוצגו "קהילה" ו"קהילתיות" למשל כך: "היכולת להיות 'ערום'", "אדם שמחפש את הבן אדם", "מרחב משותף לחיות את החיים שלך", "ביטחון", "אני מי שאני", "הרגשתי שאנחנו ביחד", צורך משמעותי, אינטימיות, חוויה של אהבה.

מזווית התייחסות קולקטיבית "קהילה" ו"קהילתיות" הוצגו בין היתר כ: "השתתפות טבעית בקשר בין אנשים", "משפחתיות, בית, חממה, דלת פתוחה, קרבה, שורשים, כולם ביחד, חופשי, חיבוק, "אחי", בין דוריות, חברות, "סדר הרמוני שאינו כפוי", שותפות במיטבה, "הקהילה הופכת את החיים להיות עם יותר טעם", קבוצת שייכות והזדהות ועוד.

להלן דוגמות מספר:

"קהילה - התגייסות רצונית בצורת אנרכיה של התארגנות חופשית. סדר הרמוני שאינו כפוי. הרגשה של שותפות במיטבה. אנשים יודעים להרגיש אחד את השני - להיות מובילים ומשרתים, ברגישות, סובלנות והתאמה. אורגניזם."

"קהילה שכולם מרוויחים מקיומה ואף אחד לא עושה את החשבון עכשיו אני כן או לא מרוויח ככה."

"קהילתיות במשמעות של שייכות, ערבות הדדית ותמיכה... אתה יכול למצוא את עצמך עם מעגלי התייחסות שהם שונים – כלומר אותם עקרונות באים לידי ביטוי בדרכים שונות. אנו מצפים שאותם ערכי ליבה ייווצרו עם הרשות, עם הארגונים – זה קהילתיות עבורי."

ה. ייחודיות העשייה של הקהילות המשימתיות

על אף ההסכמה שאינה משותפת לכולם, כי המונח "משימה" משקף את מטרתם ואת פועלם, נראה כי הכל מסכימים כי החיים במקום הגיאוגרפי שבחרו, הוא העשייה המשמעותית שלהם.

חלקם הדגישו את עצם החיים כתושבים דרך השתתפותם באורח החיים בקהילה, ביחסי שכנות ובקבלת שירותים (בעיקר חינוך לילדיהם), תוך ניסיון לשפר את החיים במקום.

העשייה נתפסת במובן הפרטי כמחברת ומשלימה בין ההתפתחות האישית של הפרט לסביבתו החברתית, אך גם כיוצרת מתח עם הצרכים האישיים. לא פעם נרמז על פער בין ה'משימה שלי' ל'משימה שלנו'.

בהקשר הקהילתי - המשימה מייצגת את הקהילה פעמים רבות. היא מבטאת את היציאה מהאדישות, את ההשפעה, את הבשורה החברתית כלפי האנשים בקהילה וכלפי נושאי תפקידים. רוב המשימות עליהן דובר, מכונן ליצירת חברה, המכילה את מגוון האנשים החיים בה. המשימות מחברות חיבור אמיתי בין אנשים, חיבור הרואה אותם במכלול תחומי חייהם, על רב ממדיותם.

יחד עם הנחישות והאמונה בשיח על המשימתיות הועלו גם סוגיות לא פתורות כמו: הצורך בהתחדשות של המשימתיות, ברלוונטיות של המשימה ובהתאמתה, ביכולת ההשפעה האמיתית ליצירת שינוי ובאופן בו אנשים שונים תופסים את המשימתיות. זאת משום שלא כל חברי הקהילה המשימתית רואים את מכלול ההיבטים המשימתיים של קהילתם, ואף אינם מודעים לו, לעתים.

ייחוד המשימתיות של הקהילה:

ייחודיותן של הקהילות המשימתיות כאורח חיים וכתרומה לסביבתן מתבטאת במספר מישורים, אותם זיהו המשתתפים בתהליך הלמידה:

- **יצירת חיבורים טבעיים, קשרי ידידות ושכנות, "בית" ולא פרוצדורות מוסדיות:**

"אנו מזמינים אותם (צעירים עם מוגבלויות) להיות שותפים לעוד ממדים בקהילה, לומדים איתם מה זאת קהילתיות, שימשכו בכמה שיותר חוטים..."

"אצלנו השרות זה 24/7 וכמה שצריך, זה דרך חיים, אמיתי, לא רק פרנסה."

"אתם (אנשי הקהילות המשימתיות) מעבירים את הזירה של החמלה והאהבה למקומות שטבעיים לה. (למשל) ההימצאות ליד חברי "הד" מייצרת את הסביבה. מחזירים את החמלה, הקבלה, השותפות והאהבה למקומות שהיא צריכה להינתן."

"משהו בניסיון שלנו לחבר בין המקום האישי למרחב הקהילתי – שם זה הערך המוסף. זה גשר שהוא לא קיים אוטומטית."

- **מחויבות מתוך הנעה ערכית ורגשית עמוקה ואמונה בשינוי מתוך הבניית העתיד:**

"אנחנו לא רודפים אחרי מספרים או תקציבים, אלא התפיסה מגיעה מזה שאנו רואים ומרגישים וככה מעלים את התוכניות שלנו, ואז אתה מחויב ולא מוותר."

- **אותנטיות, "סנסורים" של הצרכים האמיתיים:**

"אנו נותנים מבט נטול סטראוטיפים וביקורת, יש לנו יכולת לדבר על דברים קשים עם אנשי הקהילה ולהגיע לשורש הבעיה"

"הייחודיות היא ההמצאות בשטח בכל שעות היממה - חיישנים של הצרכים, יכולת לתת עזרה מיידית."

- **ראש גדול, אחריות ממושכת, עשייה שהיא מעבר לפרויקט, אג'נדה של שינוי חברתי:**

"אנו חיים את מה שאנו אומרים"

- **זמינות, נגישות לקהלים שלא מגיעים אליהם, פרקטיקה אוטונומית:**

"אם נסתכל על הממסד המסורתי ועל עמותות זמן התגובה שלנו הוא יותר מהיר. לא מחכים לוועדות ואישורים."

"הם (חברי הקהילות המשימתיות) מכירים את השטח בצורה אינטימית כי הם חיים אותו, ויש להם הזדמנות לשבת יותר שעות, בצורה יותר פתוחה."

- **שיח אחר – משתף, אינטימי, אוטונומי:**

"אני משתמש בעבודה שלי בידע איך חיים בקהילה ומלווים אותה. זה ידע רב ערך כי אנשים לא יודעים להתנהל קהילתית במובן של ייצור שותפויות במובן האנושי כמו נטרול כוחנות..."

"ככל שהערמה מתחתי תגבה – אהיה יותר גבוה. בקהילות לא זו תהיה המגמה - לתפוס בעלות על כל השאר. ניתן ליצור שותפות בלי לקבוע היררכיה."

- **מעטפת, פיתוח מעגלים שמרחיבים את הקהילתיות, יכולת לחבר בין המורכבויות בחיים האנושיים, עבודה על הקשר ההדדי בין הפרט לקהילה:**

"הרבה מחברי הקהילות לא עובדים ישירות בפרויקטים של העמותה ומביאים למקומות האלה הרבה מהחוויה הקהילתית, מייצרים רשת."

- **אתגור המקצועיות מתוך ערוצי פעולה אחרים והסתמכות על מגוון מקורות ידע ועוצמה:**

"מה שיש בתכניות (של הקהילות המשימתיות) זה פריצה של החלוקה הדיכוטומית של 'מבנה קהילתי מקומי' ו'תוכנית מקצועית' - הדיכוטומיה הזו מעכבת ופריצה שלה פותחת תכניות חדשות, ערוצי פעולה אחרים."

"אנו מביאי ידע ממשי מתוך השכונה - מה מאפייני האוכלוסייה, איך מגיעים אליה. לפעמים אנשי מקצוע פוחדים לא לפגוע ולא אומרים דברים ואנחנו מסבירים מה ואיך להגיד. יש אנשי מקצוע שמדברים על קהילות מוחלשות ועוד הגדרות סטראוטיפיות. אנחנו מן גשר בין קהל היעד לממסד, וגם ברמת ההסברה. גם להסביר לקהל היעד על הממסד. הגשר הוא לשני הכיוונים."

- **כוח פוליטי בקהילה:**

"גם אם הקהילה לא עזרה לי בתהליך שעשיתי - אמרתי שקהילה שלמה מאחורי. שסגן ראש העיר מרים טלפון הוא מרגיש שהוא מדבר עם הרבה אנשים."

- **יצירת קהילה לאנשי הארגונים:**

"המטרה היא למשל שהעבודה עם משרדי הממשלה תהיה יותר קהילתית. לעבוד עם פקיד ממשלה בצורה קהילתית: לעבוד איתו בצורה משתפת בהיגוי, ברעיון, בבניה, בבחינה המשותפת, זו לא בהכרח השפה שלהם... לפעמים השיח הוא לרתום אותם לתהליך – שולחים מסמך וחושבים איתם איפה אתם רואים קשיים? מה נכון ומה לא? ... יש הבנה שיש ערך לעשות איתם. הם מבינים שיש כאן ערך מוסף גדול גם אם לא יודעים להגיד אותו. הם רגילים שבא ספק ואומר מה תכנית העבודה שלו. אדם רוצה שיראו בו שותף..."

"אנו מספקים קהילתיות למפקחים - כייף לבוא אלינו, מקום למנוחה תודעתית, הוא חווה תחושת שותפות - שהוא חלק מהתכנית, חווה שדברים קורים בזכותו..."

ו. דילמות

- קיים מתח מתמשך בין אינדיבידואליזם לקולקטיביזם: בין הקדשת זמן לאישי ולמשפחתי לבין זמן לקהילה שלי ולמשימה שלנו; בין התפתחות אישית לפיתוח קהילתי.
- התלהבות ואמונה עמוקה אל מול מתח ושחיקה מאורח החיים המשותף והאינטנסיבי. התמודדות אישית מורכבת עם החיים הפנים קהילתיים (יחסי כוח, תהליכי קבלת החלטות, שינויים בקהילה, שונות...).
- האם הקהילה מצליחה להתמיד בהתחדשות עבור חבריה ולהתאים את עצמה לאנשיה ולסביבתה?
- נבדלות מהקהילה הגיאוגרפית מול השתלבות בה: חברי קהילות משימתיות חווים ביקורת מהסביבה על נבדלות ודאגה לעצמם. ביקורת זו מנוגדת לרצון להתחבר עם אנשי הקהילה.
- האם חלק מהמשימה הוא שה"קהילתיות" מיועדת גם לסביבה הרחבה, לאנשי שירותים ולקהילה הגיאוגרפית? אם כן – מהן הדרכים להעביר חוויה זו?
- מקצועיות – כיצד נתפסת המקצועיות של המשימות/אנשי הקהילות. חברי הקהילות מביאים שיח שונה בעולם חברתי. שיח המלווה בפרקטיקה של אורח חיים בקהילה הרחבה, כוונות להפחתת פטרונות, חיזוק הקהילתיות והשיתוף. כיצד מעמיקים בשיח הזה ומכלילים אותו לרבדים נוספים? כיצד מתגברים על הטשטוש המובנה בין המקצועי לקהילתי-אזרחי?
- הרבה מהשיח הוא פנימי ולוקאלי ואינו חל על החברה הישראלית במובן של השפעה על שינוי חברתי. האם שיח זה נמצא על סדר היום של הקהילות? באלה מובנים?
- התחברות למגמות גלובליות: בקהילות משימתיות שונות, נראים התהליכים כמגמות מוכרות של שינוי מושג השותפות. בעבר ייצג המושג שותפות בין אנשים דומים ובימינו הוא מאתגר מפיתוח שותפויות בין אנשים שונים, בעיקר. כיום ניכרת בקהילות מגמת מעבר משותפות הנסמכת על תלות הדדית, לשותפות של עצמאיים.

דילמות מתוך תהליך הלמידה:

- כיצד לשנות את השיח הערכי-מהותי שעלה במחקר, לשיח מכוון פעולה?
- עד כמה תהליך הלמידה משקף קולות של הכלל בקרב אנשי הקהילות? כיצד ניתן להרחיב את תהליך הלמידה כדי ש: יכיל את הידע המגוון של האנשים, יאפשר הקשבה ולא התנגדות והתגוננות?
- האם התרומה המרכזית של התהליך היא ברור מהן הדעות או החיבור ביניהן?

ז. המלצות בעניין ההמשך של תהליך ההמשגה

קהילתיות ניזונה ומתחזקת מתהליכים מתמשכים של למידה ארוכת טווח, רפלקטיבית ומשותפת. למידה כזו מפתחת מודעות לקהילתיות ומשפיעה עליה. נראה כי חברי הקהילות מעוניינים בהמשגה שתבטא את המגוון, את השיח ואת השונות, המשגה שתהא מאתגרת למציאת מכנים משותפים בין מגוון היחידים והקהילות.

הצעדים המומלצים כדי להמשיך בתהליך:

1. העמקה בתהליך הברור וההמשגה; הרחבת התהליך עם אנשים נוספים.

א. בדיקה של המושגים בתחומי פעילות ספציפיים, כמו צעירים, סביבה, אנשים עם מוגבלויות.

ב. חיזוק החיבורים ושיתופי הפעולה עם חברי קהילות נוספים, בעלי עניין מארגונים שונים ועם אנשים, המקבלים שירות מהקהילות.

המשתתפים בטאו את חשיבות הרישות ביניהם כטומנת עוצמה חברתית וצינו כי הם מעוניינים להגביר את ההכרות לשמה ביניהם.

2. **חידוד הייחודיות ופיתוח טרמינולוגיה מתאימה:** העשייה הייחודית בקהילות המשימתיות צומחת מהקהילתיות, המזינה את המשימתיות והמשימתיות, המזינה את הקהילתיות; ראוי ליצור טרמינולוגיה המדגישה קשר זה. טרמינולוגיה זו תהא רכה, מאפשרת, ערכית, אמיצה ובין אישית.

3. **ניסוח הייחוד של הקהילתיות באופן מכוון פעולה:** ניסוח המדגיש היבטים של עשייה, בנוסף על הביטויים הערכיים והעקרוניים. הניסוח יאפשר לבעלי עניין להבין הלכה למעשה, את משמעותה של הקהילתיות, וליצור שיתופי פעולה.

4. **למידה מקדמת השפעה:** השיח על "קהילה" ו"קהילתיות" פותח פתח לערוצי שיח רלוונטיים לעשייתם של חברי הקהילות. רב השיח בתחומים מהותיים אלה יצר בקשה להמשיך ללמוד ולפעול במשותף בנושאים שעלו, לרבות המשך בירור בעניין מעורבות פוליטית, המייצגת את הכוונות המשותפות של הקהילות.